

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

— x —

Uredil in založil

Ivan Tomšić,

učitelj z zlatim križem za zasluge na c. kr. vadnici v Ljubljani.

Šestnajsti tečaj, 1886.

~~~~~
V Ljubljani.

Natisnila Klein in Kovač.

K A Z A L O.

Pesni.

	Stran		Stran
Staro in novo leto	1	Najboljši učenec	79
Sneženi mož	9	Volk in pastirji (basen)	79
Kakó je v Korotáni	12	Bolnik	80
Mladini	14	Sto goldinarjev za jeden las	86
Pri studencu	17	Rešilni zvonček	90
Sneženi kralj	25	Bog varuje otroke	92
Po zimi	32	Kako je opat Izak tatove in postopače učil poštenja	94
Pobožna predica	41	Arabska pripovedka	96
Mladostno veselje	47	Drevo in cvetice (basen)	96
Nazaj, oh nazaj!	54	Vila omoži svojo hčer s kraljičem	102
Oproščenemu ptičku	57	Napuhu je padec za petáma	105
Marijina pesen	73	Domisljija in resnica	110
Opomini	81	Kolikor več veljaš, tem raje pomagaj	111
Pozdrav vzpomladi	86	Angel varuh	116
Majniku	87	Neman in Belana	122
Mlaj	89	Otroška ljubezen	128
Zorislav in Božena	97	Mladi citrar	137
Sinček in mati	105	Lesena žlica	140
Pri zibelí	119	Mej otroci na kmetih II.	142
Janko	121	Najlepši dan	144
Marko gre na vojsko	129	Dva stotaka	145
Od doma	137	Vrnitev v domovino	154
Zalujoča sestríca	145	Tujec pod očetovo streho	156
Boj na Milvinskem mostu	153	O neumnjej kmetici	158
Po jabolka	161	Velikodušnost sv. očeta Pija IX.	160
Mati pri detetu	168	Ribií tat	170
Nate podobíc, otroci!	169	Ribič in duh	173
Detetu	184	Najlepši šopek	175
Vrabeu	185	Roža, oblaki in vihar	178
Angelj ubogim	201	Radovednost ni povsod dobra	178
		Vsemirovo sporočilo	179
		Otroški križí	186
		Božíč	194
		Ribičev posinovljeneec	202

Povesti, pripovedke, prilike in basni.

Iz starih papirjev <i>P. B. R.</i>	2
Legenda o sv. Antonu Padovanskem	10
Dva osla pri jednej hiši	12
Mož z medvedom	13
Ni striženo, nego pokošeno	16
Luč na oknu	18
Oven in bik (basen)	18
Kaj sem slišal na sv. večer	22
Povest o Ivanki	26
Babica	35
Zlata ptičica	42
Božja sôlza	46
Dobri in poslušni Tine	48
Hudobna Vila	52
Slika	58
Varuj se slabih tovarišev	62
Naš dedček	64
Mej otroci na kmetih I.	66
Divja roža	74
Krava, koza, ovca in lev	76
Kako je prišel kovač v luno	77

Zemljepisni, zgodovinski in drugi poučni sestavki.

Pisma mlademu prijatelju	15, 37, 50,
69, 82, 98, 114, 136, 146, 162, 180, 205	
Albreht, nadvojvoda avstrijski	21
Cigani	33
Cerkev sv. Nikolaja v Krestenici	38
Gödöllő	61
Vuzem na Ruskem	68
Italija	112
Marija pomagaj v Gradci	127
Sinajsko gorovje in gora Horeb v Arabiji	132
Orientalška ponižnost	159
O vrednosti časa	175
Italijanski Lazaroni	175
Kitajci	192
Sovraštvo med človekom in živalimi	207

Pririodopisno-natoroznansko polje.

	Stran
Mucke ali mačke	53
Túr ali zober	84
Vinska trta in prvenec	100
Severni sij	118
Penica	134
Sôva	150
Zajec	166
Glive ali gobe	182

Zabavne in kratkočasne stvari.

Drobtine	23, 103, 119, 136
Demanti	24, 39, 55, 71, 87, 103, 119, 136
Uganke	24, 39, 56, 71, 103
Pametnice	39, 55, 71
Računske naloge	39, 120
Kratkočasnice	55
Laž	87
Obelisk	168

Nove knjige in listi

Spomenik slovanske uzajemnosti	40
Kratek navod o prvi pomoči pri nezgodah	56
Zgodovina farâ ljubljanske škofije	72
Kako sem se jaz likal	72
Andrej Hofer, junaški vodja Tirolcev	72
Marija moja kraljica ali Šmarnice	88
Molitvenik za dečke	88
Molitvenik za deklice	88
Izgledi bogoljubnih otrok	104
Clovek v pogledu na njegovo telo in dušo	104
Zlatorog	120
Umetno ribarstvo	120
Prizori iz otroškega življenja	136
Die landwirthschaftlichen Gesetze und Verordnungen des Herzogthums Krain	152
Močni baron Raybar	168
Darinka, mala Črnogorka	168
Jaromil, Češka narodna pravljica	168
Car in tesar ali Saardemska ladjedelnica	168
Erazem predjamski	168
Pjevanka	184

	Stran
Priče božjega bitja	208
Izidor, pobožni kmet	208
Cerkev sv. Jakopa v Ljubljani	208
Dobra kučanica	208
Jana Amosa Komenskoga informatorium	208

Spomeniki umrlim.

Janez Klofutar, župnik v Dolih	23
Edvard Polak, dekan v Leskoveci	23
Mih. Šos, župnik na Studencu	23
Janez Pogačnik, duhovni pastir v Podragi	55
Primož Jan, župnik na Robu	103
Božidar Raič, župnik in državni poslanec pri sv. Barbari v Halozah	119
Ivan Dolinar, urednik „Jurija s pušo“	119

Podobe.

Sneženi mož	9
Mož z medvedom	13
Albreht, nadvojvoda Avstrijski	21
Cigani	33
Dobri in poslušni Tine	49
Mucke ali mačke	53
Gödöllö	61
Dedček	65
Bolnik	80
Túr med volkovi	85
Bog varuje otroke	93
Zorislav in Božena	97
Rimljanka z ovočjem na glavi	113
Severni sij	117
Marko gre na vojsko	129
Gora Horeb v Arabiji	133
Mladi citrar	128
Žalujoča sestra	145
Vrnitev v domovino	155
Jabolka se otrsajo	161
Zajec	166
Italijanski Lazaroni svira	177
Kitajska vojaka	192, 193

Zahvale	40, 72

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarija 1886.

Leto XVI.

Staro in novo leto.

„Sinóči smo pògreb vršili,
Prelívali nésmo solzá;
V kozárce smo vínce točili,
Veséli zasúli možá.“

„Polóži se, tího počívaj
V naróčaji hládné zemljé,
In mir zaželéni užívaj,
Ker délo končál si užé!“

„Napósled kašljáje si lázil,
Oprimši se v zímí ob dlán,
S težávo po snégi si gázil,
Boléhav in sivoglaván.“

„Kedó se v čemérni in kísi
Obrázek bi tvoj še ozrl?
Ker nési nam rábil po míslí,
Ne jókamo, ker si umrl!“

„A mládec! tí bodi pozdrávljen,
Vselétni vodítelj nam zdáj!
V továristvo náše postavljen,
Vesélja in sréče podáj!“

„V obétné izprémľaj nas gáje,
V zeléno in zrélo poljé,
V pozímske in vígredne mláje,
Ter dvígaj nam vedno srcé!“

„Mi tékamo, pójemo rádi,
In vrískamo tudi na glás!
Kakó ne? Cvetóči in mládi,
Poskóčni, ruménih smo lás.“

Fr. Krek.

Iz starih papirjev.

Prejšnega župnika S . . . skega se vé da vi niste poznali. Več kakor deset let je vže od tega, kar smo ga odnesli na pokopališče. Ni se govorilo o njem na shodih in ni se pisalo njegovo imé po časopisih, saj posvetna slava ga ni izvabila nikoli v javnost. Govorilo pa se je in govori se še o njem z največjim spoštovanjem mej našimi župljani. Le vprašajte za-nj pri starejših ljudéh, kako vam bodo z veseljem pravili o modrem župniku in dobrem njegovem srei. S prosveto in oliko je delal narodu pot, po katerem se pride v večno življenje. Kdo more zahtevati še več?

Iz njegove ostaline so se mi izročile knjige. Pregledovaje jih, naletim na precejšen sklad starih papirjev, po večjem pisane propovedi. Premetovaje jih, ugledam na jedenkrat ličen zvezek z napisom: „Iz svojega življenja.“ Z veliko slastjó ga zgrabim in začnem čitati. Čitam in čitam, dokler je bilo kaj. Več kratov potem sem še vzel v roko to lično knjižico in prebiral to mično čitalo. Náte še vi nekaj iz nje!

* * *

Troje otrok nas je bilo. Janček je služil pri Godétu za pastirja. Marijca pa je pomagala domá bolehnjej materi. Jaz sem bil takrat še majhen, ter sem letal še v samej srajčici. Pri sv. krstu so mi dali imé Matijček, ker sem bil rojen ravno na sv. Matije dan. Oče so bili cestar — spominam se jih še. dobro, bolj majhene postave so bili in vedno so drzali po cesti. Gostovali smo v Planinarjevej bajti, ki je stala na konci Rokovega vrta. Priljubljeni smo bili po vsej vási in kamor sem prišel, čutil sem se domačega. Sosebno mene so imeli povsodi radi, ker sem bil majhen ter sem jim v svojej otroškej priprostosti uganjal vsakovrstne nedolžne šale. Saj so me pa domá tudi radi imeli! Vzlasti mati so me božali in ljubkovali, da je bilo kaj! Kar nič niso mogli biti brez mene, in če sem jim ušel iz hiše — kar se je zgodilo več kratov — zgrabili so hitro svojo podkovano palico ter me šli iskat. Ali palice niso imeli zame — v časih pa vender le — protin so imeli v nogah in za to so se zmirom opirali na palico, da so laže hodili.

Le mislite si malčka s petimi leti, okroglih, rudečih lic, kakor bi imel dve ravno kar razcveteli vrtnici na vsakej strani drobnega noska in tista dvojna brádica pod rudečimi ustnicami. Kakó se mu podaja! Kakó se smejí, reží, skače, nagaja! Ako le vidi prijazno materino lice, pa je vesel. Ves v ognji teka od očeta do matere in zopet od matere do očeta: niti za trenotek ne more mirovati. Povsodi bi bil rad, vse bi rad videl, vse rad imel, vse rad pojedel! Pač mlada kri!

To vse sem bil jaz in še več!

Z bolešno materjo pa sva se pomenkovala obilokrat in mnogo! Dan za dnevom sva sedela po zimi pri gorkej peči. Mati so predli ali pletli nogavice, jaz pa sem pletel iz slame dolge kite za slamnike. Zraven pa sva govorila, mnogo govorila in drug drugega izpraševala. Učili so me pri kolovratu moliti ter razlagali razne nauke krščanske; na zadnje so mi povedali kako povest, ali zastavili kako uganko. Zvečer sta prišla domóv oče in Marijca ter pripovedovala razne dnevne novice. Po večerji pa je čitala Marijca iz kake knjige. Kak večer je prišel domóv tudi Janček in potem je bilo ves večer dosti govorice.

Kaj ne, to so bili pač prijetni časi lepe mladosti!

Leta tekó in tudi jaz sem dobil rokavnik in črevlje, da sem mogel hoditi v cerkev. To pa je bilo od nekdanj moje največje veselje. Kolikokrat sem ušel po leti materi po vasi in na ravnost v cerkev, ako je bila le odprta. Nisem se mogel nikdar načuditi in ogledati Božjega hrama. Pa naša cerkev ni Bog vé kako velika in krasna, saj je le podružnica. Ko sem dobil prvič črevlje in rokavnik in šel v nedeljo z očetom v farno cerkev, nisem se mogel z lepo ločiti od tega veličestnega kraja. Največ zanimanja pri sv. maši mi je narejal tisti, ki je stregel mašniku. Ko pa sem zvedel, da k maši streže vsakdo lahko, ako le zna potrebne molitvice, ni mi šla ta misel nikdar več iz glave. Hotel sem prisiliti na vsak način mater, da me naučé streči k svetej maši. Mati pa so se smijali mojej želji, kar je mene jako užalilo, posebno še potem, ko mi rekó mati, da ne znajo. Nisem si mogel misliti, da bi mati ne znali tega, kar še Martinčev Tonček zna, ki ni dosti večji kakor bokal.

Ko sem hodil k izpraševanju — šole takrat še ni bilo pri nas, samó gospod kaplan so učili nekatere ob nedeljah čitati in pisati — opazili so kaplan kmalu, da imam bistro glavico. Ko sem jim povedal vse molitvice takó, kakor bi „odrezal“, ter osramotil mnoge druge, ki so vže po več let hodili k izpraševanju, čudili so se vsi, vzlasti pa me kaplan niso mogli pozabiti. Česar kdo ni vedel ali napačno povedal, pa sem jaz popravil ali povedal. To pa je mene naredilo nekako ponosnega, rekel bi skoraj prevzetnega, za kar sem se pozneje moral več kratov pokoriti. Človek se res hitro prevzame, kar pa mu vselej potem na pot hodi, če ne na tem, pa na ónem svetu. Kmalu sem se naredil pri gospodu kaplanu jako srčnega in pri nekej priložnosti sem rekel, da bi se neizrečeno rad naučil streči k sv. maši, pa me mati ne hoté naučiti. Kaplan mi razložé, kakó je ta reč, ter mi obljubijo knjižico „angelsko službo za mladeniče, ali nauk, kako se streže k sv. maši,“ ako se naučim čitati. Kdo bi bil mogel takrat meni bolj na srce govoriti kakor gospod kaplan. Toliko se še spominam, da se takrat niti poslovil nisem pri gospodu Antonu — takó je bilo namreč imé kaplanu — kar tebi nič meni nič sem odprl vrata in zdirjal domóv. Čitati pa so znali mati, čitati, kakor še Marijca ne, a pisati niso uméli. Ves zasôpljen pridrevim se v hišo in jamem klicati: „Mati, Marijčin abecednik sém, takój moram znati čitati, gospod Anton so rekli.“

Mati so se zasmijali mojej navdušenosti, potem pa so me pokarali, kaj letam takó, kakor kak nobeden. Še bolj so bili hudi, ko jim pripoznam, da se gospodu Antonu niti zahvalil nisem, nego izletel sem iz sobe, kakor kaka žival. Takó se je precej moje veselje izpremenilo v žalost, zraven pa se me je prijala nekaka trma, da sem materi ponosno odgovoril: „Bodem se pa sam naučil čitati, ako me vi nečete. „Tudi prav!“ rekó mati, meni pa vendar ni bilo prav. Vzamem abecednik iz Marijčine torbice in jezno ga odprši, denem ga na mizo ter začnem gledati. Mati pa so sedeli pri peči in zdelo se mi je, da jih lomi smeh. Jaz spoznam kmalu, da sam ničesar ne opravi pri abecedniku, ker bi me moral vsaj črke kdo poprej naučiti. Gledam, gledam in škilim z očesom proti peči. Na krat mi uide jek in malo ne kakor lešniki debele solze vlijó se mi po bledih licih. Mati pa se zasmeyejo na ves glas in me vprašajo: „Zakaj pa jočeš, Matijček, ali ti ne gre v glavo? Saj si rekel, da se bodeš sam naučil čitati.“ Potem vstanejo in prisedejo k meni. Kmalu

me mine jok in tistega popóludne sem poznal vže skoraj vse črke. Učil sem se neprestano čitati in izpraševati mater za tó ali óno besedo, kako se čita, dokler se nisem popolnem privadil „bohoričice.“ Takrat še namreč ni bilo tega črkopisa (gajice), kakeršni pišemo danes, nego knjige so bile tiskane v bohoričici, to je v ónem črkopisu, ki se nahaja še po starejših knjigah molitvenih, iz kakeršnih čitajo stare ženice ter je zeló podoben našej „gajici.“

Prvi pot, ko sem se do dobra privadil čitati, bil je do gospoda Antona. Na poskušnjo so mi dali čitati neko veliko knjigo, kakeršne še poprej nisem nikoli videl, a vender sem tudi na njo čital. Pohvalivši me, dadó mi óno toli zaželjeno knjižico za „ministrovati.“ Oho! kaj pa to? Črke so bile se vé da zeló podobne ónim v Marijčinem abecedniku, ali vender precej drugačne. Kaplan mi povedó, da je to, kar vidim v tej zaželjenej knjižici, latinsko ter mi razložé v kratkem, kako se čita latinsko. Še nekolikokrat sem šel potem k njim, da so mi zaznamovali in povedali, kako se to ali óno izgovarja. Črez teden pa sem vže stregel k svetej maši prvič gospodu kaplanu v našej cerkvi. To je bilo veselje! In kako sem bil ponosen takrat in vsi vaški sovrstniki moji so me nekako zavidljivo pogledovali, ko sem govoril z gospodom kaplanom pred cerkvijo po sv. maši. Kako bi me tudi ne, saj sem govoril z gospodom Antonom, pred katerim je vsak ponižno snel svoj klobuk z glave.

Čim več ima človek, tem več zaželi. Kmalu nisem bil več zadovoljen s tem, da sem znal latinsko čitati, tudi razumel bi bil rad latinsko. Ko sem nekoč izrazil materi to željo, nasmijali so se grenko ter rekli: „Matijček, tega pa vže ne bodeš mogel! Pri nas smo ubožni, in da bi te dali v mesto na latinske šole, ne moremo. Za to je treba novecev.“ Potem pa so umolknili in zrlí nepremično tjà v belo steno. Takrat pač nisem mogel umeti, kaj pre-mišljujejo mati, ali zdaj vem. Pač so si poželeli malo bogastva, da bi mene poslali v mesto. O ko bi bila jaz tako srečna, da bi naš Matijček jednoč „gospod“ postal. Ne vprašajte, kak „gospod?“ Solzé so se vlile po velem materinem lici in rósno oko je obviselo na razpelu, ki je viselo na steni.

Mene pa tista misel o latinščini vender ni ostavila. Mlad sem bil še, jako mlad, a misliti sem začel vže zgodaj in kar se je osemletnemu Matijčku vteplo v glavo, ni mu šlo iz nje in mu ni šlo.

Časi sva sedela z materjo o lepih poletnih večerih pred hišico na klopi. Skrivnostna bližajoča se noč je privabila marsikaj na blede ustne materine in večkrat so mi pošepetali na uho: „Matijček, kaj ne, da bi bil tudi ti rad jedenkrat tak gospod, kakor so gospod Anton?“ Meni pa je zamrl odgovor na drobnih ustnicah in z vso otroško priprostostjo sem se oklenil materinega vratú.

Na nebu pa so se lesketale brezšteviline zvezdice.

„Mati, zmirom pravite, da ima vsak človek svojo zvezdo in kadar se utrne zvezda, tedaj umrè tudi človek. Povejte nò, katera zvezda je vaša, da vem za njo, kdaj se utrne? Prosil bodem Boga, da se nikoli ne utrne.“

In materi se je utrnila solza na motnem očesu.

„Katero zvezdico pa si ti izbereš, Matijče?“ vprašajo mati, brisoč si solzne oči.

„Ono-le, ki je največja,“ odgovorim jaz, in pokažem na bledi mesec.

Materi pa se je izvil srčen smeh po tresočej se ustnici.

Neko nedeljo popóludne je bilo. Prišel je po krščanskem nauku Janče, ki je prinesel umazano perilo; oče pa so sedeli za mizo ter vlekli iz lesene pipice. Mati so sedeli pri peči, kakor navadno, Marijce pa še ni bilo iz cerkve. Jaz sem sedel poleg očeta, ki so me popraševali za to ali óno stvar. Vse pa se mi je zdelo nekako slovesno danes in nihče ni dosti govoril, kakor bi koga pričakovali.

Čudno se mi je zdelo, da Marijce še ni domóv danes, ko je bila vender vselej prva domá. In res so pričakovali gospoda Antona. Marijca je šla namreč po nauku k gospodu kaplanu, ako bi hoteli priti danes malo k nam v vas. Imeli so se nekaj važnega pogovoriti. Meni niso hoteli o tem ničesar povedati, še le pozneje sem zvedel, kar se mi je za jako malo zdelo, ker so se sešli ravno zavoljo mene. Pa samí so vže vedeli zakaj? Samó tista moja želja po latinščini jih je spravila takrat vkupe.

Črez kake pol ure prideta res Marijca in gospod Anton. Pogovarjali so se, ali pa, smo se pogovarjali — saj jaz sem imel danes tudi besedo — kako bi mene dali — v šolo. Še malo mošk sem bil takrat, ko so me na zadnje vprašali, ali sem jaz zadovoljen? Glejte si nò — sem si mislil — račun delajo brez krčmarja. V resnici pa sem tega komaj čakal, saj je bilo zmirom moje največje veselje, da bi bil še jaz jedenkrat tak gospod, kakor so gospod Anton. Ukrenilo pa se je tistega popóludne, da bodem hodil v šolo v mesto — a od dóma. Da bi v mestu stanoval, moji ubožni roditelji niso mogli dovoliti. Če prav do bližnjega mesta ni bilo več nego jedno dobro uro hodá, bil je ta pot za mene vender le težaven. Ali „omne initium est grave“ (vsak začetek je težak), učil sem se dve leti potem v latinskih vajah.

Otožna je bila tista jesen, še bolj pa bližajoča se zima. Dobil sem, to se zna, nove črevlje, nov rokavnik, na glavo pa očetovo polhovko, s katero so imeli mnogo smehú in šale mestni otroci. O póludne sem ostal v mestu, kder sem hodil v frančiškanski samostan kosit. Zvečer pa sem pritpal domóv ves premrl, s „šinkovcem“ na nosu. Takó se je godilo meni, devetletnemu dečku. Ali premagal sem vse in prekosil vse svoje sovrstnike v šoli. Po materi sem pač vzdihoval, ali dalje ne, kot jeden dan, zvečer pa sem bil vže vselej pri njih.

Pa došli so božični prazniki in zima je jela jemati slovó. In vzela je slovó dolgočasna zima, z njo vred pa še nekdo drugi, katerega sem najbolje ljubil poleg Bogá in svoje matere.

Nekega jutra so vstali oče pozneje, kakor je bila njihova navada. Tožili so, da jih trese mraz. Stregli smo jim vsi, kolikor je bilo mogoče. Ali oče niso postali nič boljši. Proti večeru jih je sicer pustil mraz, a bolni so bili še hujše nego li poprej. Poželeli so duhovna. Še tisti večer so se spravili z Bogom, a mi smo molili in molili, dokler ni prijel Jančeta, Marijco in mene zaspanec. Samó mati so še čuli in molili. Okolo dveh po pólunoči pa zakličejo na krat oče: „zadušiti me hoče!“ takó silno, da smo se vsi trije probudili. Še nekaj težkih vzdihov — in očeta ni bilo več mej živimi — — —

Samó tisti, ki je vže sam izkusil, more razumeti otroško srce, kateremu umrje dobri oče, ravno ko se je začel dobro zavédati. Mogoče, da vsak ni tak, ali jaz bi bil umrl tiste dni žalosti, da me niso tolažili gospod kaplan ter me obkladali z raznimi obljubami. Na očetovej gomili sem se valjal kakor brezumen, in ko so zabijali tiste dolge žreblje v očetovo krsto, malo ne,

da se nisem utopil v solzah in ihtenji. Kar sapa mi je zastajala in drugi dan sem vže ležal sam v postelji, namesto da bi šel v šolo. Svojo bolezen sem, se vé da, kmalu prebil, ali kaj ne prebije vse mlad človek. Zopet sem hodil v šolo, a tega nisem še mislil, da so oče vse preskrbovali z živežem, obleko in stanovanjem.

Konec leta je bil kmalu in jaz sem prinesel domóv dobro spričevalo svojega učenja in pridnosti. Ali kaj mi to, ko pa vender nisem imel nobenega upanja, da bi mogel še dalje hoditi v mesto. Takrat, ko so oče umrli, niti sanjalo se mi ni, zakaj sem takó jokal po izgubljenem očetu. Samó lju-bezen do očeta je takrat jokala, a zdaj še-le sem čutil, kaj smo izgubili. Mati so imeli, se vé da, nekaj petie prihranjenih, ali kako dolgo so te utrpele! Mati si denarjev niso mogli prislужiti z ničem drugim, nego s pletenjem in pre-denjem, a treba je bilo skrbeti za tri. Janče si je nekaj vže prislужil, ali to je bilo bóre malo. Zdaj smó začeli še-le spoznavati, kaj so nam bili oče. Nič drugače ni kazalo, nego da je šla Marijca služiti, a jaz sem moral ostati domá. To so bili britki časi! Moj up, da bi postal „gospod“, šel je po vodi.

Umrli pa je tistega leta še drug človek, katerega smo imeli radi vsi vaščani zaradi njegove pobožnosti in pridnosti. Kamor je prišel, povsod je bil domá in mene je imel še posebno rad in jaz njega, ker sem mu pomagal v cerkvi opravljati in k sv. maši streči. Star je vže bil in starost ga je vzela na óni svet. To je bil naš cerkvenik.

Če tudi se mi je tožilo po prijaznem moži in nisem želel njegove smrti, vender je našej hiši ta smrt cerkvenikova naklonila mnogo dobrega. Drugega cerkvenika je bilo treba, in ker je našega Jančeta spoštovala vsa vas zavoljo njegovega lepega in vzglednega življenja, ni čuda, da so ga imenovali za cerkve-nika. Zna se, da je bil še mlad — osemnajst let je imel takrat — in vojaška leta so ga še čakala, pa ker je bil malo šepast na jedno nogo in drobne po-stave, mislili so za gotovo, da mu ne bode treba puške nositi ter se skrivati pred „lovci“, da ga ne bi vjeli in potlačili v vojake. Takrat namreč še niso hodili fantje na vojaški nabor takó, kakor danes, nego župan in več mož je lovilo mlade fante ter je izročalo vojaštvu. Srečen je bil tisti, ki je odnesel lovcem peté, a toliko nesrečnejši tisti, katerega so vjeli, ker je moral časi po deset in še več let služiti pri vojakih.

Vže ko je bolehal rajnki cerkvenik dalje časa, opravljal je moj brat vsa opravila, tikajoča se cerkve. Zdaj pa je popustil hlapčevsko službo pri Godétu ter se naselil stalno v cerkvenikovej hiši. Zna se, da sva se midva z materjo tudi preselila tja. Dobrosrčnim ljudém se je smilila naša ubožna obitelj. Ma-rijca je šla služiti.

Začelo se je novo življenje. Prejšnji cerkvenik ni gledal mnogo na zu-nanjest svoje hišice; lesena bajta vže takó ne more biti dosti lepa, čedna pa je vender le lahko. In to so naša mati tudi želeli. Marsikaj je bilo treba popraviti znotraj in zunaj in slamnato streho je bilo treba na vsak način novič prekriti. Rebra je kazala po obeh straneh in na slemenu je bila na vsakem konci strehe ubita lončena skleda, ki jo je pritisnil rajnki cerkvenik zavoljo večje varnosti pred viharjem. Okna je imela bajtica tako majhena, da je pogledal njen prejšnji gospodar, ki je imel precej obilo glavo, komaj skozi okno. Ako so ga moj oče včasih navlašč vprašali, zakaj ima tako majhena

okna, dejál je: „zato, da po noči tatje ne morejo skozi zlesti.“ Brat moj, Janček — zdaj so ga ljudje vže začeli klicati: Janez — ugibal je z materjo več kratov, kako bi se dala hiša popraviti, a uganila vender nista nikdar prave. Imela je prav za prav vsa vas skrbeti za cerkvenikovo hišo, ali preveč skromni smo bili in zdelo se nam je nehvaležno, da bi še vaščane naganjali za popravbo bajte, ker so nam storili vže tako veliko dobroto. Streho so vaščani mislili popraviti vže prejšnja leta, ali rajnki cerkvenik je vselej rekel, da je za-nj še dobra. In pri tem je ostalo. Ljudém pa je bilo tudi po godu.

Navada pa je bila pri nas, da je bil cerkvenik 'ob jednom tudi vaški brivec. Te navade tudi zdaj niso hoteli pogrešati vaščani. Brat moj je postal tudi brivec. In ko so se hodili vaščani ob sobotah popóldne k nam brit, sprožili in uganili so marsikatero. Takó je nanesel pogovor tudi na našo hišico in ko so vaščani videli o deževnih jesenskih dnevih, da je marsikje strop premočen, ukrenili so, da se popravi naša hiša. In res je dobila še tisto jesen novo streho, na vzpomlad pa so jo popolnem prenovili, da je bila videti kakor nova — a bila je pa vender le stara.

Ali vsega tega bi jaz ne vedel povedati, da nisem bil tiste jeseni domá. Šlo sem moral „na kol obesiti“, kakor so dejali hudomušni ljudje. Ali svoje misli o „gospodu“ pa vender nisem obesil na kol. Še vedno so mi rojile po glavi velike misli, da bi jo pobrisal nazaj v šolo. In res sem jo.

Nekega lepega vzpomladanskega dne se napravim v praznično obleko in hajdi! v mesto. Zna se, da sem to storil, ne da bi kdo domačih kaj vedel za to, samó sosedov Anton me je videl, ko sem jo rezal po mejah za vasjo doli, da me kdo ne zapazi. Domá so mislili, da sem šel k sosedu delat, kakor po navadi, in ni jim bilo dosti mar, kam sem šel. Samó sosedovemu Antonu sem povedal, da grem v mesto po opravkih.

Prišedši v mesto, grem naravnost k vodji osnovnih šol ter ga prosim, ako bi me hotel vzprejeti drugo polletje v šolo. Vedel je, da sem se pridno učil lansko leto, in da imam dobro glavico. Malo posmejal se je dobri vodja; čudno se mu je zdelo, da sem prišel sam. Potem me začne natančneje izpraševati, kaj in kakó, a jaz sem mu povedal, da-si malo nerad, vse po pravici. Malo pomislil je previdni mož; potem me pokara, zakaj sem to storil brez materine vednosti, a na zadnje pravi, da naj mati sami pridejo k njemu. Ves izvan sebe sem teklen domóv in o póludne sem vže domá obedoval. Niti tega nisem pomislil, da mati ne morejo od doma tako daleč zavoljo bolnih nog. Domá sem dobil zopet malo „brinjevca“ pod nos, ker sem delal tako po svojej glavi, a drugega se mi ni ničesar zgodilo. Samó brat je šel drugi dan v mesto, tretji dan pa sem šel zopet jaz — v šolo. Kar je bilo potrebnega za šolo, dobil sem od gospoda vodje, a drugo so mi domá preskrbeli. Tako je minulo poldrugo leto in dovršil sem osnovne šole z najboljšim spričevalom.

Bila je zopet težava in razne ovire so se mi stavile na pot. Za „latinske šole“ je vže treba več pomoči in razne skrbi so mi rojile po glavi. Ali kaj ustraši mladega dečka, kakeršen sem bil jaz takrat! Več kratov sem hodil tja v cerkev in se priporočal Materi Božjej in angelju váruhu. Gospoda Antona takrat vže ni bilo več v našej fari, preselili so se nekam drugam. Prišli pa so drug kaplan, kateremu sem se kmalu prikupil. Precej prvič, ko so prišli maševat v našo cerkev, podarili so mi „šmarno petico“ in večkrat sem šel

potem ž njimi na dom. Največ sem se imel zahvaliti gospodu Janezu — takó smo jih nagovarjali — da sem šel še tisto jesen v prvo latinsko šolo.

Zdaj so se začeli zame še britkejši časi. Nisem hodil več od doma v šolo, ampak v mestu so mi preskrbeli hrano in stanovanje. Tiste novce za stanovanje sta mi vže preskrbela mati in brat, a hrano sem dobival po raznih hišah. Vender je bilo slabo: toliko osornih besedi sem moral slišati, toliko potrpeti, celó topli in bili so me, in za malega berača se ni zmenil nihče. Ali samó nekaj mesecev je trajalo to. Ko vidijo moji součenci, da nisem tako zabite glave, kakor sem se jim zdel po vnanjosti, začno me milejše pogledovati in naposled sem se jim tako priljubil, da so bili vedno okolo mene ter me imeli jako v časti, kolikor je sploh to mogoče pri dijakih. Marsikomu sem razlagal to ali óno neumevno stvar, vzlasti iz matematike, in proti koncu leta me je izbral nekdo izmed svojih součencev za „correpetitorja“, da sem ga poučeval in mu razlagal težje predmete za šolo. Takó se mi je vedno boljše godilo.

Drugo leto sem šel vže z največjim veseljem in upanjem v drugo latinsko šolo, saj sem imel toliko stvari preskrbljenih, katerih kar nič nisem imel prejšnje leto in celó poučevati sem imel dva sošolca. Prišla pa je name druga hujša nesreča, ki je pokopala do mala vse moje upe. Tisto srce, katero sem najbolj ljubil na tem svetu, tisto srce, ki me je takó ljubilo, kakor le more ljubiti mati svojega sina, tisto srce — je nehalo biti! Ni je bilo več tiste zlate duše, tiste iskrene ljubezni materine, katera me je vodila domá in v mestu vedno in vedno, da nisem zabrédel s pravega pota. Dokler sem imel dobro mater, niti vedel nisem, kaj imam; zdaj še-le sem začel čutiti, kaj je človek brez matere, osamljen mej tujim svetom in izpostavljen raznim nevarnostim, ki mu pretijo, uničiti ga. Pač solzé bi mi zalile še zdaj mrtve črke, ako bi hotel popisovati tisti trenotek, ko sem stal pri mrtvaškem odru, a na ordru so ležali moja mati. Ko so mi umrli oče, zbolel sem, in ko so mi umrli mati — — —

Vender sem prestal tudi ta udarec; saj sem imel še dobrega bratca Janeza in pridno sestro Marijco. Prej je služila Marijca, a zdaj je prišla k bratu, da mu pomaga gospodinjiti, ker zlate matere ni bilo več. Tudi jaz sem nadaljeval svoje učenje in vedno boljše se mi je godilo. Prišel sem vže v četrtej šoli za domačega učitelja k nekej bogatej obitelji in začelo se mi je goditi takó dobro, da sem pošiljal še celó denarje domóv bratu in sestri. Tudi domóv sem prišel še vsake počitnice in ljudje so mi rekli navadno „cerkvenikov brat.“ Vse se je s časom pozabilo — in česa ne pozabi mlad človek! — samó svoje matere nisem mogel pozabiti in vedno so mi bile na mislih tiste kratke materine besede na smrtnej postelji: „Matijček, v časih mašuj tudi zame!“ dejali so in lahni nasméh se jim je zazibal na ustnicah. In te materine želje sem uresničil. Dve leti potem, ko sem dovršil vseh šest latinskih šol (takrat jih je bilo samó šest), vzprejeli so me v semenišče, da izpolnim svoje želje iz mladih let in materine želje starih let.

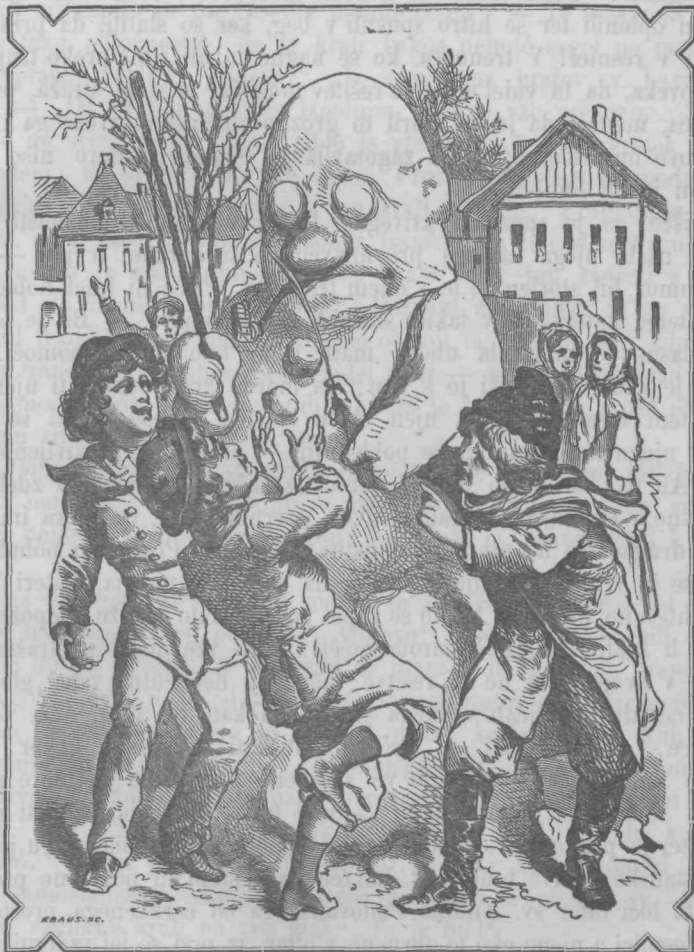
Štiri leta potem je bilo v domačej vasi veliko veselje. Vsa vas je bila ozaljšana in okrašena in pred cerkvijo se je dvigal visok slavolok, na katerem so se čitale te-le besede: „Slava novomašniku!“ In če si vprašal ljudi, kdo ima novo mašo, dejali so: „Cerkvenikov gospod.“

P. B.—c.

Sneženi mož.

Otroci! vkupe pridite,
 Da vidite možica;
 Mesó na njem je od snegá,
 Snežena so mu lica.
 V desnici palico drži,
 Otrokom ž njo grozi, preti.

Na glavi plešašt je — o joj!
 Mu usta so široka,
 Da v hipu kakor lačen volk
 Pohrustal bi otrôka.
 Kaj vidim še? Tobak kadí —
 V čeljustih pipa mu tiči.

Poglejte ga, ne bojte se
 Čmerikavega strijca;
 Saj z mesta kar ne gane se,
 Če kepate ga v lica.
 Pod nos ga Markec šegeta,
 Továriša ga kepata.

Možic je ta pač siromak,
 Stoji ter se ne gane;
 Poníglavčki ga dražijo,
 A on ne mara zá-nje. —
 Okôren, plah si in prelén
 Čmerikavi ti mož snežén!

Legenda o sv. Antonu Padovanskem.

obožen menih iz samostana sv. Lavrencija v Napolji, ki je bil pred nekaj leti na Dunaji, pripoveduje sledečo prigodbo:

Silno viharna noč je bila. V priprostej bajtici kraj morskega obrežja na Napolitanskem je sedel mlad ribič s svojo materjo; bil jej je jedini sin in ona je bila vdova. V bučenji vetra in pluskanji razdraženih morskih valov zaslišita na jedenkrat blizu hiše klicati na pomoč. Mladi ribič hiti venkaj, in kaj zagleda? Pred hišo leži neznan mož, ves v krvi. Razbojniki so ga napadli in oplénili ter se hitro spustili v beg, ker so slutili, da prihaja nočna straža. In v resnici! V trenutku, ko se nagne mladi ribič preko trupla umirajočega človeka, da bi videl ali je še rešitev mogoča, pristopi straža, prime mla-dega ribiča, meněč, da je on storil to grozno zločinstvo, zveže ga in odpelje. Vse njegovo opravičevanje, vsa zagotavljanja njegove matere niso pomagala nič, oddan je bil sodišču.

Sodišče ga je spoznalo krivega. Dokazov svoje nedolžnosti ni imel; straža je našla njega samega pri mrtvem in še gorkem trupu — dosledno je tedaj umor bil storjen še le v ónem trenutku. Priče ni imel nobene razven svoje matere, katera pa v takih slučajih nima veljave. — Bil je obsojen na smrt. Glasno je zaplakala uboga mati, a ni bilo nobene pomoči. Sodnik, da bi se je zněbil, potolaži jo s tem, da morda kralj pomilosti njenega sina.

V tem trenutku pa je njen sklep storjen. Uboga mati se napoti h kralju; k njegovim nogam hoče poklekniti — prositi ga za življenje jedinega otroka. Ali to, kar se je dobrej ženici iz začetka tako lahko zdelo, bilo je zelo težavno. Prišedšo na kraljevi dvor, zavrnilo so jo, da mora imeti pisano prošnjo, drugače je ne morejo pripustiti h kralju. Pozno po póludne je vže bilo, ko se je vrnila iz kraljeve palače, da si poišče pisarja, kateri bi jej napravil zahtevano prošnjo. Ali ko se zopet povrne, bilo je vže prepozno in niso je pustili h kralju. Kaj hoče sirota začeti? Jutri vže ima biti strašna obsodba izvršena. V svojej bėdi ne vé rešitve; néma in neobčutna vsled globoke tuge tava po cestah in ulicah velikega mesta. Jokati ne more več, britkost jej stiska srcé, obledeli roki se krčevito stiskati; srpo in kakor brezumna pogleduje mimoidoče — ali kdo vé za njeno tugo, kdo jej more pomagati? Žalost in utrujenost jo premagati slednjič takó, da se jej začneti nogi tresti in šibiti ter je primorana odpočiti se, da popolnem ne omaga. Tu pride ravno do samostanske cerkve bratov sv. Lavrencija. Vstopi in poklekne pred železno ogrado, ki loči oltar sv. Antona Padovanskega od cerkvenega prostora. Némi ste njeni ustnici a njeno oko je obrneno v oltar, iz prsi se jej vzdigujejo globoki vzdihljeji, najgorečejša molitev. Dolgo je klečala a zdaj pride cerkvenik ter zarožljá s ključi v znamenje, da bode zaprl svetišče. Še jeden vzdihljej, jeden zaupen pogled v oltar in v trenutji, ko se hoče ločiti tudi s tega kraja naj-svetejšega in najblažjega mirú, prikipí njena britkost do vrhunca. V svojej obupnosti seže v nédrije, potegne prošnjo namenjeno kralju — in vrže jo v pregrajo z besedami: „Sveti Anton! reši mi nedolžnega otroka!“ —

Deseta ura je vže odbila, ko je tedanji kralj napolitanski sedel sam v svojej sobi, opravljajoč imenitne vladarske posle. Kar nekdo potrka na duri in v sobo stopi mlad frančiškan takó ljubeznjive vnanjesti, da je kralj kar

začuden. „Odpustite Veličastvo“, govoril je, „da pridem v tako poznej uri. A stvar je takó nujna, da se ne more odložiti, kajti odločilno je za življenje ali smrt nedolžnega človeka.“ —

„Kaj želite torej?“

„Vaše Veličastvo podpisalo je danes smrtno sodbo mlademu ribiču, ki so ga našli pri truplu umorjenega človeka. On je bil obdolžen te moritve a vender je nedolžen.“

„Jaz ne morem ničesar storiti, ako postava izreče sodbo, ker ne vem ali je krivična ali ne.“ „Da je nedolžen, temu sem jaz pórok. Prosim Vaše Veličastvo naj mi zapiše tu par besedic pomiloščenja!“ — Te besede je govoril frančiškan s tako odločnostjo, da je kralj kakor nehoté segel po peresu — a še ga povpraša: „Odkod pridete?“ „Iz samostana bratov sv. Lavrencija, Veličastvo!“ — „Da-si vam prošnjo izpolnim, itak je vže prepozno. Predno prošnja pride na svoje mesto, mladi ribič je vže mrtev.“ „Dà, kratek je čas, ali skrbel bodem, da pride o pravem času. Prosim, Veličastvo, podpišite!“ Frančiškan pokaže na prazen prostor — in kralj podpiše. Frančiškan se zahvali in otide. — Prihod in odhod mladega frančiškana je čudno dirnul kralja — nekaj trenutkov je stal premišljajoč in kakor blisk mu zasveti v glavo: kako je prišel do mene v poznej noči? Pozvoní služabniku in ga vpraša: „Kdo je pustil frančiškana k meni?“ Osupel obstoji ta, niti on, niti kdo drugi zná o kakem frančiškaniu; nihče ga ni videl priti — nihče oditi. Kralj sklene peljati se v samostan, da pozvé o menihu, ki ga je tako nujno prosil pomiloščenja mlademu ribiču.

Vže je bila pripravljena gromada in ujetnik je pričakoval rabeljna, ki ga popelje na morišče. Duri se odpró a mesto njega vstopi kraljevi uradnik, ki mu izroči popolno pomiloščenje. More se, dejál je, takój vrniti k svojej materi.

Zjutraj na vse zgodaj se je zbudil sodnik in je začuden obračal list v roci, ki ga je našel na mizici poleg postelje. „Gotovo“, dejál je, „pozabili so služabniki zvečer mi ga izročiti, in podvizati se moram, da ne bode prepozno.

Tisti dopóldne se je peljal kralj v samostan bratov sv. Lavrencija. Poklical je brate v veliko dvorano in vprašal opata, kateri izmed njih je bil sinoči pri njem. Ta se je začudil. „Iz mojega samostana ni šel nihče k Vam, Veličastvo!“ A tudi kralj ni našel obraza, kateri bi bil podoben sinočnemu menihu. Opat nasvetuje, da se pokliče mati, da bode povedala, komu je izročila prošnjo. V tem pa, da se to izpolni, povabi kralja, da si ogleda samostan in samostansko cerkev. Prišedši v cerkev k oltarju sv. Antona Padovanskega, vzklikne kralj na ves glas: „Ta je bil!“

„Veličastvo, ta ni v mojej oblasti!“ —

Vsled te prigodbe izvolilo je mesto Napolj sv. Antona Padovanskega za svojega váruha.

Lavra.

Kakó je v Korotáni.

(Šala.)

Kádar jélša dozorí,
Nèse góžo ¹⁾ in cepí
Slokobédri ²⁾ moj župàn
Čèsen mlátit v Korotàn.

Korotàn je čuden svét:
Smréka íma lípov cvét;
Ráste v lózi ³⁾ búkov gròzd;
Smókve dáje brézov gòzd;
Gràh je v klásji, bòb v latéh;
Ríba drsa na smučéh ⁴⁾;
Káže vídra sédem nóg;
Máček nosi kozij róg;
Žólna láje v žítnej slámi;

Kavka père sóde v hrámi;
Kura bóbná, vrana góde;
Ràk muhótez ⁵⁾ vózi hlóde;
Z répkom zájčim je oslìč;
Jelen zvižge ⁶⁾, kakor ptìč;
Krava ráhta ⁷⁾, gós mekéče;
Mèdved rúče ⁸⁾, volk rezgéče;
V ôgnji zébe, da je léd;
Dán imájo v méh ujét,
Da temò bi ž njím podíli,
Ker možjé so pozabíli,
Če kedàj so rés uméli,
Kám bi ókna v hížo déli.

M—l.

¹⁾ Góža, e, ženskega spola, tudi: góž, í, ženskegá spola, to je: dóbro debelo, usnìjeno, a na sredi votlo koléсце mej ročnikom in cepcem na mlatilnih cepéh, das lederne Raedchen (Rolle) zwischen dem Stiele und dem Dreschflegel.

²⁾ Slokobédri, dra, o, adj., slóka ali kriva bédra (stégna) imejóč.

³⁾ Lóza, e, ženskega spola; notranjska in belokranjska beseda, ki znači isto, kar gozd, der Wald.

⁴⁾ Smučí, čij, ženskega spola, navadno le v množini. Ta beseda po Krasí znači der Schlitten, kar se po drugod imenuje: saní ali sení, tudi: sánke ali sénke; a okrog Loža, Oblók in Lašč ljudjé smučí imenujejo nekako naredbo v hòjo po snégi. V take smučí se pod vsak podplat priveže lehka in dolga deska, ter se s to napravo potem zeló naglo teče po debelem in prhkem snégi. V tej pèsenci so smučí isto, kar Nemcu slóve: Schlittschuh.

⁵⁾ Samótez vózi človek, če sám potéza ali vléče, a muhótez, ako se z muho ali z muhami potéza ali vózi. Beseda: muhótez je nova, narodu neznana.

⁶⁾ Zvižgati, zvižgem, ali: zvižgam, glagol, pfeifen; staroslovénski: zviždati, zvižda, zviždeši.

⁷⁾ Ráhta kokoš, kadar najglasnéje kokóče, kar Gorénjec imenuje kokodáskati ali kokodákati.

⁸⁾ Rúkati, rúčem ali rúkam, glagol, ki znači isto, kar múkati, múčem, kakor zna vol ali krava, kadar se glási.

Dva osla pri jednej hiši.

Nek človek je imel dva osla, pa je ž njima vsak dan vozil drva na trg, ob čemer se je živel, a jako nemilostivo je ž njima postopal. Nek dan se razgovarjata óna dva osla pri praznih jaslih, pa reče jeden od njiju drugemu: „Ne čudim se gospodarju, da nas vsaki dan enako nabremení, ker ga bédá tare — saj druge odpóre nima; ali najhuje mi je od njega, da naju nikdar še ni vprašal: hočem li vaju natovoríti?“ — „To nič ne dé,“ odgovori drugi, „ali najhuje je meni od njega, da naju pod tovorom suje z ono neusmiljeno dvorogato trnovko, pa še nikdar ni rekel tebi, ki si starejši, a nikar li meni mlajšemu: oprósti!“

Vrčević.

Mož z medvedom.

o je bil šum in vriš tistega večera. Vse se je drevilo vkupe, staro in mlado. Sosebno otroci si niso dali nobenega pokoja. In kako tudi?

Hrvat je prišel z mehom in medvedom v vas. Piskal in piskal je na tisti napeti meh, da je zvalil vso vas vkupe, medved pa je plesal pred njim na zadnjih šapah, v prvih pa je držal debel kôl, s katerim je napravil posebno otrokom mnogo smehú in bojazni. Medved se ve dá ni tako redka prikazen in marsikateri vaščan, posebno če je bil vojak ter je vže videl dosti svetá, rekel je bolj zaničljivo: „ej, medved, koliko sem jih vže videl!“ Vender se ni mogel vzdržati, da bi ne pogledal v hiši skozi okno tega medveda, ki je tako izučen, da bi ga še marsikateri vaški poníglavček ne prekosil. Kaj vse ni znal ta medved in otroci so imeli ž njim velik dir in daj. Ali samó od

daleč so mu upali nagajati, od blizu se ga ni drznil nihče dotakniti. Samó jeden je bil takó smel, da ga je s paličico potipal po hrbtu, in medved mu je napravil velik strah. Naglo se je obrnil, kolikor se sploh more medved naglo obrniti, in pokazal je smelemu dečku svoje grôzne zobé, da se je ta malo ne utopil v strahu. In to tudi ni kar si boði!

Hrvat je prenočeval tisto noč v vasi. Záse je pač lahko dobil prenočišča, ali medveda ni nihče rad vzprejemal pod streho. Kam bi ga tudi dejal, tega kosmatincea? Zvér je le zvér, če je tudi udomačena. Končno so vender le vtaknili medveda v Tropotčev svinjak, ker so oča Tropotee prodali jednega prašiča. Jednega pa so še imeli v drugem svinjaci, ki se je prav tiščal prvega.

Noč je pretekla mirno, da-si so oča Tropotee trikrat vstali po noči in hiteli gledat, ako je medved še v svinjaci. Zjutraj zgodaj pa začne prašič cviliti in ropotati s koritnico. To je bilo vsak dan in Marijea, ki je navadno dajala prašičem piče, pripravila je tudi denes škafrépe. Ali vselej, kadar je

hotela prinesiti škafova koritu, odprla je prej koritnico. Ker je pa bila vkupna koritnica za oba svinjaka, vzdigne se tudi pred medvedom óni zastor, ki mu pravimo koritnica. A kosmati gost hitro porabi priliko, ki se mu ponuja, ter zleze — tebi nič, meni nič — preko korita in na jedenkrat je bil prost. Malo težek je bil ta pot — pri koritu so bile razven jedne še vse razpredelnice — ali medvedu — hrust kakor je — bilo je treba samó malo nogo nategniti in razpredelnica je odletela. Ko se je skobacal preko korita, vrnila se je vže Marijca, domača hči, s škafova. Ugledavši medveda, izpusti pri tej priči poln škafova repe iz rok ter leti s strašnim krikom v izbo. A medved jo je mahala naravnost v vežo. Na mizi v veži je sedel dveleten Tonček, ki je, ugledavši medveda, začel kričati: „Mama, šička!“*) A medved se naredi jako domačega. Iz veže gré v kuhinjo, najbrže se je nadejal, da dobóde kaj za zajutrek. V tem hipu pa prileti Hrvat iz izbe ter najde kosmatince, ko je ravno položil svoji prednji šapi na ognjišče. Prime ga za dlako in hajdi v svinjak nazaj! Še le ko se je Hrvat povrnil v izbo ter zatvrdil domačim, da se jim ni treba ničesar bati, upali so si v vežo. Vender strah še ni nobenemu popolnem prešel, dokler se niso popolnoma prepričali, da je Hrvat odvedel svojega medveda na cesto ter šel v drugo vas.

A Marijca je še ves teden vselej plaho pogledovala na okrog, kadar je nesla prašiču žret. Tak strah je napravil mož z medvedom.

B—c.

*) Prašička.

— x —

Mladini.

Luna mila	Oj le zvóni
Poljubila	Oj le dóni
Vže v slovó je evétno plan;	Zvóni, zvóni zvon lepó,
Po dolinah	Ti na delo
In planinah	Zmir veselo
Zopet se obuja dan.	Vabi krépkó in glasnó.
Ptički mali	Tebe túdi
Drobní zali	Mládež búdi
Milosladko pévajo;	Zvon naj zjutraj vsakikrat;
Solnce jasni	Hitro mine
Žarki krasni	Čas in gine,
Pa vže log obsévajo.	Hip naj vsak ti bode zlat.
Vse prej trudno	Le na delo
Zdaj pa budno	Zdaj veselo
Vse na delo vže hití;	Dnevi — leta potekó;
Čuj! po vási	Čas porábi
Zvon se glási	In ne zábi
K dnevu belemu zvóni.	Da nazaj ga več ne bó.

A. Pín.

— x —

Pisma mlademu prijatelju.

I.

Dragi Bogdan!

Ko si bil o zadnjih počitnicah pri meni, opazil sem, da ne poznaš niti najimenitnejših pesnikov in pisateljev naših. Čitajočega „Cvetnik“, vprašal sem te za to ali óno imé, ki je tiskano pod napisom vsacega spisa, a nobeno ti ni bilo znano. Da vsaj nekoliko pokrijem tvojo nevednost v tem obziru, obljubil sem ti pisati vsak mesec. Evo me s prvim pismom!

Kaj je književnost, pač veš!?

Misli si vse slovenske knjige, kar se jih je kdaj spisalo, in vse tisto vkupe, kar je v njih zapisanega ali tiskanega, imenuje se slovenska književnost (slovesnost, slovstvo, literatura).

Kakor ti je znano iz ravnokar končane tisočnice Metodijeve, ustvarila sta vže v devetem stoletji sv. Ciril in Metodij književni jezik, kateri imenujemo mi staroslovenščino. A ta jezik se vže ne govori nikjer, samó po cerkvenih knjigah se nam je še ohranil in Rusom, Srbom in Bolgarom rabi še danes pri cerkvenih obredih.

Nova slovenščina, kakeršno govorimo in pišemo danes, pa se nam je ohranila do šestnajstega stoletja v jako malih in skromnih spomenikih. In kako tudi? Saj je slovenski govoril takrat samó kmet, gospódi pa je rabil nemški in latinski jezik. Od jedne strani so ječali naši prádedi pod jarmom nemškega nasilstva, na drugej strani pa so se morali boriti s krvižejnim Turkom, takó da je užival ta čas naš narod sámó trpljenje in žalost. Še le v šestnajstem stoletji si je opomogel nekoliko na noge. In res je ta vék velicega pomena za izobraženje in razvoj slovenskega naroda.

Takrat je na Nemškem začel učiti znani Martin Luter novo vero, ki se je hitro razširjevala ter razprostrla svoje široke veje tudi po slovenskej deželi. Pri nas je bil glavni in prvi goreči širitelj nove vere (luterstva ali protestantstva) Primož Trôbar (Truber, rojen 1503. l. na Rašici na Dolenjskem, † 1586. l.), ki je posvetil ves čas svojega burnega življenja luterskej veri in narodnej omiki na Slovenskem. Ta mož je prvi pisatelj slovenski, ki je izdal 1550. l. dve knjigi: „abecednik z malim katekizmom“ in „katekizem“ v Tubingi na Virtemberškem . . .

Ti dve knjigi ste pisani z nemškim črkopisom, vse druge knjige slovenske pa so se tiskale za naprej v latinici (t. j. latinskem črkopisu.) Trôbar je spisal in izdal še mnogo družih knjig, največ cerkvenih: vzlasti iz sv. pisma je prevel več knjig. Zna se, da je jezik njegov še jako slab, in to mu ni zameriti, saj je on oral še le ledino v slovenskej književnosti in čuditi nam se je njegovej vztrajnosti in pridnosti, ker je ljubil tako svoj zapuščeni narod. To se vé, da ga ne moremo odobravati v tem, da je širil krivo vero mej naše ljudi, a v ljubezni do svojega naroda je vreden posnemanja. S kratka: Primož Trôbar, protestantski duhovnik, prvi je pisatelj v novoslovenskej literaturi.

Tiskarne takrat iz početka pri nas še nismo imeli svoje, zato so se knjige tiskale na Nemškem; za tega del se pozna tudi nemški vpliv, ki se nahaja v

Trôbarjevih knjigah, saj so takrat dobivali slovenski dijaki svojo dušno hrano le iz Nemške. Po knjigah mrgoli vse polno nemških besedí in ta popačeni jezik se je plodil še 300 let po slovenskih knjigah, ko vže davno ni bilo nobenega protestanta na Slovenskem.

Razven Trôbarja omenjam še druge važnejše protestantske pisatelje. Po mnogo čistejšem jeziku nego Trôbar odlikuje se Boštjan Krel; a Jurij Dalmatin je imeniten za to, ker je izdal vse sv. pismo stare in nove zaveze. To je prvo celo sv. pismo slovensko, se vé da lutersko, ki je izšlo na novega leta dan 1584. l. S to knjigo vred je izšla tudi prva slovenska slovnica (*Arcticae Horulae succisivae* = zimske proste urice) v latinskem jeziku, katero je spisal Adam Bohorič. Ta mož je pisal črkopis, ki se zove po njem „bohoričica,“ katera je malo ne taka kakor latinica in katero lahko vidiš v molitveniku svoje babice. Saj se je pisala malo ne do polovice sedanjega stoletja.

Tudi prvo slovensko tiskarno je ustanovil 1575. l. neki Ivan Mandljev (Mannl) v Ljubljani.

Tako sem ti povedal, kar je najbolj važnega iz prve dôbe protestantske, kakor jo nazivajo. Nova vera Lutrova je kmalu izginola iz naših deželá, ostala pa je v narodu knjiga slovenstva, ki je sicer izgubila protestantski duh, a katoliški pisatelji prihodnje dôbe so jej vsadili jedino pravi katoliški duh, ki veje še danes po naših knjigah.

Povedal sem ti malo, a zapomni si to dobro, da bodeš lažje razumel drugo dôbo slovenske književnosti, o katerej ti hočem pripovedovati prihodnjíč.

Da si mi zdrav!

Tvoj

P. B.

—x—

Ni striženo, nego pokošeno.

Presta mož in žena na trg pa udarita navprek čez pokošen travnik. tu reče mož ženi: „hentajte, kdor je kosil ta travnik, dobro je izpodrezal, kakor da bi obril z britvijo.“ A žena se postavi prédenj pa reče: „neumnež! ali si slep ali blázen, da ne vidiš, da ni pokošen, nego postrížen.“ Preideta ves travnik, mož govoreč, da je pokošen, a žena, da je strižen, niti ta, niti óni ne popustí. Ali ko prideta do korita, v katerem je bila voda, potisne mož ženo v vodo, rekoč: „reci zdaj, da je pokošen, ne pa postrížen.“ A ona reče zopet tisto. Zdaj jo mož potisne globlje v vodo, pa jej reče: „nù praviš še vedno, da je strižen?“ Žena pomoli roko iz vode, pa miga z dvema prstoma, kakor da striže. Kadar vidi mož, da bi mu žena utegnila utoníti, reče, potegnivši jo iz vode: „Naj obveljá tvoja; bolje mi je laž verjeti nego li dušo ogrešiti in brez žene sirotovati, saj pravijo ljudjé: tudi zlá žena je dobra žena.“

Po „Vuku Vrčeviču.“

—x—

„VRTČEVA“ PRILOGA.

Pri studencu.

I.

Kakó mi, studenec, hitiš
Iz skalne poklíne po strugi.
Kaj nè, da na skrivnem želiš
Pretakat' v deželi se drugi?

Le téci, le téci napréj
O bistra, nemirna vodíca!
Jaz idem za tábo, odsléj
Na poti mi bodeš vodníca.

Jaz videti hočem enkrat,
Kam tvoji uhajajo váli;
Bregóve ogledal bi rad,
Kí skoraj jih bodo spiráli.

Približat' se hočem ljudém,
Da vidim preslavna njih dela.
O koliko paše očém,
Kakó mi bo duša vesela!

Le téci, le téci napréj
O bistra nemirna vodíca!
Jaz idem za tábo, odsléj
Na poti mi bodeš vodníca.

II.

In zopet ob tebi sedím,
Studenec, mirnó žuborečí.
Ko v valčke tvoje strmím,
Premišljam o zemeljskej sreči.

Tvoj živ me bil vnemal je ték,
Kí gonil je v daljo valove;
Ustrašil se nisem zaprék,
Da stopil v dežele bi nove.

V resnici! okó in uhó
Obilo mi našlo je paše;
A srce me vleklo močnó
V livade doline je naše.

Prijétnejši tvoj mi je šum
Kot reke široke bobnénje;
In ljubši, kot svétlni je hrum
To tiho, samótno življénje.

Studenec, ti kažeš zvestó
Podobo otróškega míra,
Zató se mi rado okó
V prelepo zrcalo ozíra.

F. Krek.

Luč na oknu.

Pustila bodem luč na oknu tako dolgo, da se vrneš, Milko, a nikar ne izostani predolgo!“ —

„Nè, mati! Ni treba! Utegnilo bi biti zelo pozno in jaz vže najdem duri,“ odvrne mlad krepák človek, ter stopi nekako nesklepčen na prag.

„Vender, vender,“ prigovarja mati, „ulice so temne in košček sveče bi bil slabo prihranjen, ako bi ti padel in se poškodoval. Gorela bode luč tako dolgo, da se vrneš, samó kmalu pridi!“

Mati je bila čvrsta, krepka postava, marljiva Škotinja, ki je, govoreč s sinom, urno likala snežnobelo perilo, ter je polagala v velik jerbas, stoječ poleg nje. V sobi je bila še četvorica mlajših otrok, nesposobnih, da bi jej pomagali pri tem delu. Milko pa je imel skoraj 18 let, ter je bil krepák mladenič, dopadljive vnanjosti. „Ko bi bil le nekoliko résnejši in postávnejši“, vzdihovala je mati, a on niti opazil ni tihe skrbi materine. Dan za dnevom je stikal po morskem obrežji, pričakujoč ladij, ali pa lučajoč trščice v morje, katere mu je njegov ljubljeneec veliki „Sultan“ prinašati moral. „To ni nič hudega,“ tolažila se je mati — a drugače je bilo na večer, kadar je skrbna vdova s trepetajočim srcem čuvala korakov svojega sina, boječ se, da bi se ne opijanil kakor njegovi tovariši, sinovi imovitega soseda. Ko ga pa danes vidi takó čvrstega, cvetočega pred seboj, olajša si jej srcé in zaupno vzdihne: „Bode vže prišel čas, ko se bode spametoval in potem mi izvestno pomaga pri vzgoji mojih mlajših otrok!“ To rekši, lika neutrujeno z urnima rokama belo perilo; ko je pa bilo delo pri kraju, postavi luč na okno ter se spravi k počitku. Ura za uro preteče, sveča pogori in ugasne — a Milkota ní. Njega ní vso noč, njega ní jutri, njega ní več. Emil Cameron šel je proč — in nihče ne vé, kam? Življenje domá mu je prestrogo, čuječe materino oko ga je jezilo in zapustil je dom, idoč po svojej volji v širni — tuji svet. Vedno in vedno pa mu so zvenéle v spominu materine besede: „Milko, pustila bodem luč na oknu tako dolgo, da se vrneš.“ — Mogoče, da ga je zapeljal up in pohlép do bogastva; želja, da bi v ugodnih razmérach mogel pripomoči svojim — a vender je bil glavni vzrok njegovega béga le sebična želja, da bi se odtegnil čuječemu materinemu očesu.

Prihodnje jutro vstopi na ladijo in tù se prične novo, divje in opasno življenje pomorščakov.

Dopadalo mu je.

Samó v časih, kadar je vihar ljuto divjal in je od daleč zablestéla svařilna luč, vzdignil se je v njegovej duši spomin na luč na oknu, na mile materine besede: „Gorela bode tako dolgo, da se vrneš;“ samó v časih, v najdivnejših veselicah vél mu je na uho mili materin glas, s katerim je v dolгих večerih prepevala škotske pesni in zazibala bratce njegove in sestrice v mirno spanje; — ali noben glas ga ni zvalil k njegovim dolžnostim v domovje! —

Čas je potekal in glas vestí je pojémal. V ónem času ga ni bilo treznega pomorščaka, vse je bilo udano pijanosti. Tudi Milko kmalu ni bil več izjema. Lica mu so zarujavela, glas mu je bil zamólklo-osoren. Dober človek

ni bil več — a bil je dober pomorščak. Kmalu je postal častnik na krasnej ladiji „Milton“. Morje mu je bilo ljubše nego suha zemlja, ker je tù imel življenje, katero ga ni nikoli opominalo besede „mati.“ — Prijatelje je imel tudi tù; prijatelje, ki so dobro znali, kdaj je žep polnodonèč; kajti znali so da Emil Cameron ni váričen, skop mož. Zgodilo se je često, da je velikodušno podaril zadnji denar prosjaku, — in ako je ladija „Milton“ prišla v dotiko z barko, ki je bila v potrebi ali nevarnosti, bil je on najmarljivejši v pomoči. Nikdar pa ni imel one velikodušnosti, da bi se vrnil v mirni pristan, kder ga je čakala skrbna, zvesta njegova mati. — Pet let je preteklo, deset, petnajst, dvajset. Emil Cameron je imel kmalu 40 let; bil je mož, ki je pil žganje kakor vodó, ter se spominal Boga samó v kletvi, kadar je ladiji „Miltonu“ pretila kaka nevarnost.

Od nevihte premetavana, deloma razbita od valov in skalovja plula je ladija „Milton“ veličastno po valovji. Prihodnji večer bi vže imela pripluti k suhej zemlji. Vse se veseli tega dneva — še celó Cameron. Vesel stopi na krov in zrè daleč tjà v daljino, kder se počasi vzdiguje suha zemlja . . . Ali ta trenotek mu je osodepoln. — Brez da bi bil zapazil, utrne mu se iskra iz smodke in veter jo zanese — ali hudobni dèmon — v spodnje prostore. O polunoči se začuje nenadoma krik: Ogenj! Ogenj! Ogenj! —

Kdo je videl vže jednak prizor — in ga je mogel pozabiti?! Rešilni čolni so bili vsem jedina nada. Ali ti so bili kmalu napolnjeni. — Tu stoji sivoglavi starček in glasno toži: „Oj, da bi videl samó jedenkrat še ljube vnuke!“ Tam kleči mladi potovalec s svojo nevesto, poleg njiju mati z detom v naročji — vsi molijo mej glasnim šumom za rešitev. Ondu stoji mala sirota, ki potuje k babici in čudeč se, opazuje grozni prizor, niti da bi umela grozni položaj. Ubogo dete, ti si najsréčnejše v svojej nezavésti! — — Kapitan ladije se junaško bori s silnimi valovi, nič menj njegovi častniki in pomorščaki — a najbolj se je odlikoval Emil Cameron. Vsi, katerim je bil on rešilni angel, vse svoje življenje ne bodo pozabili moža s plavimi lasmi, temnim obrazom in jekleno močjó. Zdaj so odpluli vsi čolni, napolnjeni z ljudmi, na krovu sta stala jedina še kapitan in njegov častnik Emil Cameron ter sta opazovala bliže in bliže segajoči plamen. „Kmalu bode konec, kapitan!“ — „Dà, Emil, podaj mi roko! Dolgo sva se vozila skupaj, plavajva še zadnji pot! Bog bodi nama milostiv!“

„Še je rešitev mogoča, kapitan!“

„Nè! Mene ne čaka ne žena, ne otroci — jaz grem s svojo ladijo!“ bile so zadnje besede kapitanove. Razpočil se je kotel — temà je nastala in tišina. Tudi Emil Cameron je izginil.

* * *

Zdajci začuje glas, valove sliši vršeti, mokri pesek otiplje okoli sebe — valovje ga je zagnalo na suho. Slab in onemogel obleži na pesku. Počasi se sklone k višku in — ali je resnica — okoli in okoli zagleda znano mu skalovje, tù je vže bil — v domačem pristanu je! In čuj! na obrežji sprehaja se mož; siv pomorščak prepeva znano mu morsko pesen:

„Bratè, ondú čaka te luč!“ . . .

Vročé solzé mu oblijó zarjaveli obraz; pred vzburjeno dušo mu stopi jasnejše nego li kdaj spomin na srečne dni detinstva, v srci se mu vzdigne hrepenenje po dragej materi, ki mu je nekđaj ljubeznjivo dejala: „Luč bode na oknu stala tako dolgo, da se vrneš, Milko!“ —

Dvajset let je preteklo od ónega časa in takrat je vže imela mati nad 40 let. Oj, znabiti jo vže krije črna zemlja. — Pozabil je vse okolo sebe, srcé mu sili naprej — v vas hiti — naravnost v ulice, kder je stala ubožna hiša njegove matere, njegova rojstna hiša. Ozke ulice so se izpremenile v široko cesto z visocimi hišami ob stranéh — a tam na daljnem konci — ali mu se le zdí — tam ugleda brlečo lučico.

Emil Cameron hiti dalje.

Nè, ni se varal nè. Na oknu njegove rojstne hišice gori luč. Srcé mu glasno utriplje — potrka na duri — znotraj se slišijo tihi, počasni koraki. Duri se odpró, in — na prag stopi stara ženica s srebrobélimi lasmi — Emil spozná svojo mater. —

„Kaj je?“ vpraša ona.

„Ubog, ponesrečeni pomorščak sem in prosim zavetja!“ „Stopite le v sobo in pogrejte se — noč je danes silno mrzla. Vas je izvestno luč na oknu sem pripeljala. Dvajset let vže gorí vsako noč. Imela sem sina a zapustil me je in njemu gorí ta luč. Zdí se mi, da mi ga ta luč zopet pripelje nazaj. Večkrat sem gladovala, da sem kupila svečo. Drugi otroci so mi pomrli — a nikdar mi ni še prišlo na um, da bi moj Emil ne živel več in zato bodem še vedno pustila luč goreti tako dolgo, da se mi povrne Emil moj!“

Pomorščak pade pred njo na koleni — in mati spozná svojega sina.

Od sih dob je ni več zapustil. Boljšega sina, boljšega možá ni bilo nikjer, nego je bil Emil Cameron.

In, ako obiščeš óno vas na morskem obrežji, na britanskem otoku, v deželi Škotskeje, pokažejo ti okno, na katero je zvesta mati, trdna v veri na vrnitev ljubljeneega sina, dolgih dvajset let, sléharen večer postavljala gorečo svečo; — pokažejo ti lepo hišo, v katerej živi presrečna babica sredi ljubih vnukov pri svojem sinu, kateri zdaj kot kapitan zapoveduje velikemu parniku svetovnega morja, a ona ga blagoslavlja sléharni dan s svojim zvestim materinim srcem.

Janja M.

Oven in bik.

(Basen).

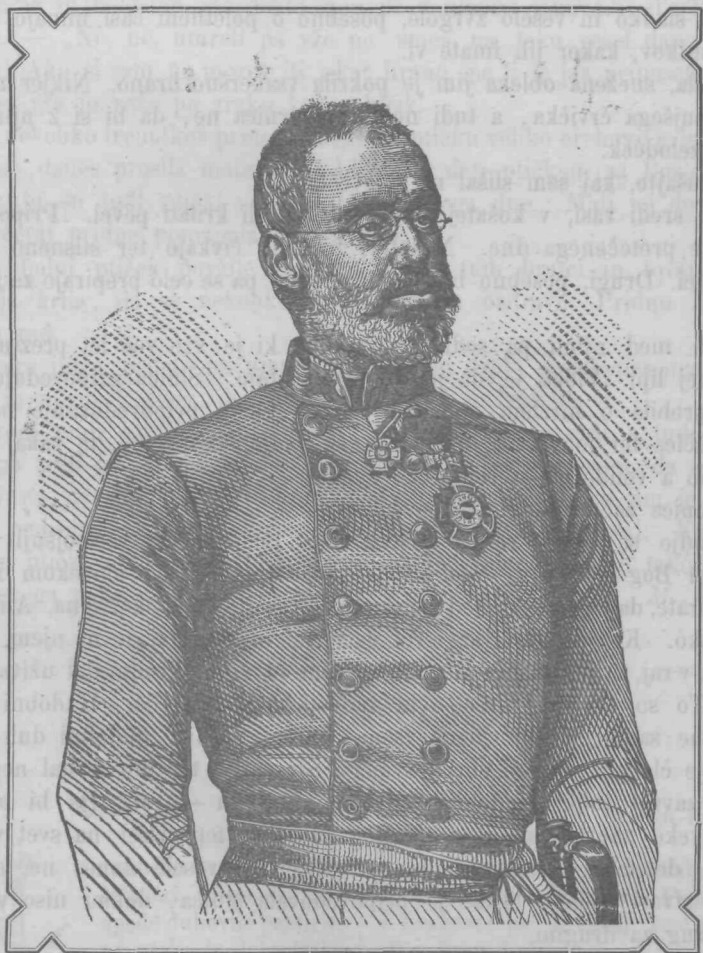
kega ovna je bila mati narava obdarila s posebno močjó. Nobeden njegovih tovarišev mu ni bil kos, vsacega je preobladal s svojimi rogov in svojim močnim čelom. Pa nespametni oven se je prevzel in jel misliti, da je nepremágljiv, ter je v tej svojej nespameti pozval bika na dvoboj. —

Nastavila sta se, napravila naskok in trčila vkupe; pólu nezavesten z razbito glavo zgrudil se je oven na tla a njegov nasprotnik je odšel zmagovit. Dolgo je ležal oven v nezavednosti, kakor mrtev, — in ko se je slednjič iz te omotice prebudil, prišel je ravno jeden njegovih tovarišev mimo — in videč junaka ležečega na tleh, vprašal ga je: „Kaj pa ti tukaj delaš?“ — „Samega sebe spoznavam!“ odgovoril je ponižno oven korenjak. M.

Albert, nadvojvoda avstrijski.

Albert, nadvojvoda avstrijski, porodil se je v 3. dan avgusta 1817. l. ter slôve kot najsprétnejši vojskovodja denašnje dôbe. Oče mu je bil nadvojvoda Karol, višji vojaški poveljnik in slavni zmagalec pri Aspernu. Leta 1844. se je bil poročil z Hildegardo, bavarsko kraljičino, katera mu je umrla 1864. l. bitko obžalovana od mnogih, katerim je bila velika dobrotnica v življenji. Nadvojvoda Albert se je odlikoval v ónih krvavih in odločilnih bojih pri Mortari in Novari 1849. l., ko je naš stari junak oče

grof Radecki slavno premagal Pijemonteze. V teh bitkah, v katerih se je naša vojska izvanredno junaško držala, odlikoval se je najbolj nadvojvoda Albert ter si takó pridobil slavno imé avstrijskih generalov. A svojo izvanredno vojaško izvežbanost in svojo osobno hrabrost je pokazal nadvojvoda Albert v ónej sijajnej bitki pri Kustoci v 24. dan junija 1866. l., ko so naši pod vrhovnim poveljništvom junaškega nadvojvode Alberta premagali Italijane in dobili sijajno zmago. Danes je nadvojvoda Albert vže v 69. letu svoje dôbe, a vender še vedno čvrst in krepák na duhu in telesu. Naj bi nam ga ljubi Bog čuval in ohranil še mnogo mnogo let,

Kaj sem slišal na sv. večer.

am, otroci predragi, izvestno ni nobene sile o Božiči. Mati vam spekó okusnih povitíc natresenih z orehovimi jedrci in vsakovrstnimi slaščicami. Se vé, da v časih vas tudi zebe, a tega ste po največ samí krivi, posebno tedaj, kadar se po ledu in snegu drsate. O kako brezskrbno živite! Nič vam ne teži vaših nedolžnih srčic. Bodite vedno nedolžni, in zmirom se bodele veselili lepih božičnih praznikov. V vašem veselji pa vas hočem spómneti drobnih ptičic, katere vsi tako radi imate. Drobne ptice, katere nam tako milo, tako sladko in veselo žvrgolé, posebno o poletnem časi nimajo tako veselih praznikov, kakor jih imate vi.

Debela, snežena obleka jim je pokrila vsakeršno hrano. Nikjer ni dobiti niti najmanjšega črvička, a tudi nobenega zrnica ne, da bi si ž njim utolazili lačni želodček.

Poslušajte, kaj sem slišal na sv. večer.

Tam sredi vasí, v košatej lipi so se zbrali krilati peveci. Pripovedujejo si dogodke pretečenega dne. Nekateri žalostno čivkajo ter stisneno čepé na šibkej vejici. Drugi, posebno bolj drzni vrabci, pa se celó prepirajo za gorkejšo posteljico.

Sredi med njimi pa sedi lepa sinica, ki je vže več let prezimovala v gostoljubnej lipi. Videti je, da jo vsi ptiči ljubijo. Sinica pripoveduje, kaj je vže vse prebila o mrzlem zimskem času. Njeno pripovedovanje pa ustavi rudeča taščica ter jo vpraša, kaj so danes ljudje tako veseli, in zakaj zvonovi tako pozno a vender tako veličastno zvoné.

A sinica začne tako-le pripovedovati:

„Ljudje se danes veselé rojstva Sina Božjega. Na necojšnji večer je prišel sam Bog na svet. Spolniti je hotel spravo med človekom in seboj. Vedeti morate, da človeka loči od Boga velik prepad — nepokorščina. Ali zmirom ni bilo takó. Ko je dobri Bog svet ustvarjal in vse, kar je na njem, postavil je človeka v raj, a ž njim je tudi nam pticam in vsem živalim dal uživati rajsko veselje. To so bili časi veselja in radosti za vso zemljo. Hudobni duh, ki želi zló, ne samó človeku, nego vsem stvarém božjim, hudobni duh pravim, preslepil je človeka, da ni slušal svojega Stvarnika ter mu postal nepokoren. Stvarnik zavzet tolike hudobije, odvzame človeku — raj. Da bi pa raj ne ostal na veke zaprt, usmilil se je Bog človeka, ter prišel na svet v podobi ubožnega deteta. V spomin na óni večer se veselé danes ne le ljudje, nego vse stvari božje.“ Takó je pripovedovala sinica, dokler niso vsi ptički spali drug za drugim.

Kmalu pa jih prebudí iz sladkega spanja pokanje topcev. Vsi preplašeni vzdignejo trudne glavice. In utolazijo se, kadar začujejo iz prekrasno razsvitljene cerkve veličastni glas orgelj in jim milo petje zadóni na uhó.

Zdajci se zasvetlí. Čaróbná svitloba se razliva od vzhoda do zahoda. Lepi beli angeleci stopajo na zemljo. Vesela, oj prevesela pesen, pesen polna nebeške miline se razlega po nebeških višavah: „Čast in slava Bogu na višavi in mir ljudem na zemlji!“ Zavzeti nebeškega veselja tudi ptički na lipi zapójo pesen zahvalnico svojemu stvarniku, dokler ne stisnejo svojih drobnih glavíc zopet med peroti. Sanjajo o samih lepih angeleih. Svet dan je. Ptički

se prebudó. „I nu, kaj je tebi bratec, da se tako klaverno držiš?“ vpraša ščin-kovec svojega soseda. „Ali ne greš danes na Marinov dvor drobtinice zobat. Pridna Rezika nam jih je vse polno natresla.“ „O pusti me dragi bratec; z menoj je proč. Vže dva dni nisem dobil niti najmanjše trohice v kljun. Včera pa sem šel pogledat k Zavrhniku na pôd. I nu, saj pravim, ljudje pač ne vedó, kaj je hudega na svetu.“ Blažek, saj ga dobro poznaš, nastavil nam je žimnice. Mnogo nas je polovil, in tudi jaz sem se vjel v zadrge; a ker sem se zeló premetaval, potrgal sem ostre žimnate niti — in tako mu sem ušel. Ali poglej me bratec, kako sem razmesarjen! Nikamor ne morem. Glad, mraz in bolečine me bodo spravile v hladno jamico.“ To izgovorivši umolkne. — „Nò, nò, umreti pa vže ne smeš na tako vesel dan, kakeršen je danes! Ako si sam ne moreš iti iskat hrane, pa ti je jaz prinesem.“ Komaj to izreče, vže jo reže po zraku kakor blisk.

Za nekoliko trenutkov prinese ubogemu ptičku veliko orehovo jedrce. Rozika je namreč danes prosila mater, naj bi smela dati ptičkom za Božič kaj bolj-šega, da bi se tudi ptički veselili tega veselega dne. Mati jej dovolijo, ker jim je včera pridno pomagala pospravljati.

Ko bolni ptiček povžije jedrce, ter ga tudi bratec in tovariši vzemó pod svoja krila, da se nekoliko ogreje, kmalu ozdravi. Pridno Roziko pa ima zeló rad.

Vsako jutro prileti na njeno okno in jej drobí veselo pesenco. Rozika ga tiho in mirno posluša, da bi ljubega ptička ne splašila.

Otroci moji ljubi! znam, znam, da imate ptičke radi, a tudi to znam, da jim po zimi pridno potresate drobtinice. Zatorej vas prosim, da bi jih tudi o Božiči ne pozabili. Vrtarjevega Tineta pa sem videl, ko jim je velik kos povitice podrobil. Prav je storil, da je le tudi mater vprašal. Kako ga pa tudi ljubi ptički radi imajo! Kadar koli ga vidijo na dvorišči, takój prileté k njemu ter ga pozdravljajo: „Živ, živ, živ!“

M. Bregant.

— x —

Listje in cvetje.

Drobtine.

Nemila smrt nam je pokosila v pretečenem letu tri plemenite gos-pode duhovne pastirje, prijatelje in dobrotnike naše slovenske mladine ter ob enem tudi zveste naročnike našega lista skozi celih 15 let. Dolž-nost nam je, da jim tudi „Vrtec“ hvaležen spomin ohrani v svojih listih.

V 3. dan meseca septembra je umrl prečast. gosp. **Janez Klofutar**, župnik v Dolih, kateri nam je skozi celih 15 let

čestital k izdavanju našega lista in nas podpiral z naročnino.

V 4. dan meseca decembra je umrl prečast. gospod **Edvard Polak**, dekan v Leskovci pri Krškem, častni kanonik, vitez Fran Jcsipovega reda itd., kateri je bil tudi velik prijatelj našemu listu ter nas je vsako leto, pošiljajoč nam na-ročnino, spodbujal k vztrajnosti pri našem težavnem delu.

Koncem pretečenega leta pa nam je pobrala nemila smrt preč. gospoda **Mih. Šosa**, župnika v pokoji na Studencu na Dolenjskem, kateri se je zeló zanimal za naš „Vrtec“ ter je bil vsako leto jeden prvih naših naročnikov.

Tako je naš list zgubil koncem pretečenega leta tri zveste naročnike in prijatelje naše slovenske mladine. Mi jih priporočamo mladim čitateljem našega lista v hvaležen spomin in molitev. Bog jim daj večni mir in pokoj!

Demant.

(Priobčil Slavoljub.)

```

      a
    c e e
  i i i i k
k k k l m m n
n o o o o o o o
  o p p r r r r
    r s s s s s
      š t t
        t
  
```

Zaménjajte v tem demantu črke takó med seboj, da se bode čítalo v devetih vrstah devet besed od leve proti desnej; a srednja, rekše peta vrsta naj se číta tudi od zgoraj nizdolu po sredi posameznih besed.

Besede naj značijo: 1. soglasnik; 2. žužko-jedo žival; 3. slovečega pevca pri starih Grkih; 4. mesto na Tirolskem; 5. kneževino avstrijsko; 6. vojvodino avstrijsko; 7. vas na Gorenjskem (Kranjskem); 8. del človeške glave; 9. samoglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Uganke

(Priobčil J. S—a.)

- 1) Kdo je bil jedenkrat rojen, pa je dvakrat umrl?
- 2) Kdo je bil prej rojen, kakor njegov oče?
- 3) Kje je Adam prvič za žlico prijel?

Vrtčeva darila.

V lanskem „Vrtci“ (glej „Vrtec“ štev. 7, stran 128) razpisano darilo **1 cesarski cekin** za drugo najboljšo povest v obsegu do pol tiskane pôle, prisodilo se je pisatelju izvirne povesti „Iz starih papirjev“, ki je v današnjem listu natisnena.

Za zdaj ostaneta še **2 „Vrtčeva“ letnika** (1883. in 1884. l.) za najboljšo povest v obsegu 4—5 tiskanih strani „Vrtčeve“ oblike. Kdor ju želi imeti, vzemi peró v roko in napiši kaj primernega za našo slovensko mladino.

Uredništvo „Vrtčeveo.“

Listnica. Gg. „Ferdo“: Mnogo sličnih stvari je vže bilo v prejšnjih „Vrtčevih“ letnikih, zatorej ne moremo vsega porabiti, kar ste nam poslali. Za rebuse nimamo slik. — Slavoljub: Čas nam ne dopušča, da bi pisatelje pismeno opozarjali na pogrške, zaradi katerih ne moremo vzprejeti kacega sestavka v „Vrtec.“ — Mestislav: Gledé Vaših spisov vam o priložnosti pismeno povemo naše mnenje. Za današnji list tako prepozno! — J. D. v P.: Za „Vrtec“, ki izhaja samó po jedenkrat na mesec, ne ugaja Vaš spis, ker je predolg in bi se vse leto moral pretrgavati, česar pa „Vrtčevi“ naročniki nimajo radi. Več o tem spisu pismeno. — J. P. Planinski: Vašo „Narodno pripovedko“, da si vže znano, prinesli bomo o priložnosti. — J. L. v K.: „Nesrečna smrt pridnega učenca“ v tej obliki ni za „Vrtec.“ — Spisov nekaterih naših sotrudnikov še nismo pregledali, zatorej prihodnjic ali pa pismeno.

Vabilo k naročbi.

Z današnjim listom stopi „Vrtec“ v svoje **šestnajsto leto** ter uljudno vabi vse prijatelje naše nežne slovenske mladine k prav obilemu naročevanju. Nadejamo se, da nam naši stari naročniki ne vzkrátijo svoje podpore, temveč si bodo prizadevali, da nam vsak še po jednega novega naročnika pridobi. Ako bi se število naših naročnikov dobro pomnožilo, podajati bi začeli „Vrtec“ na poldrugej pôli, kakor smo to storili z današnjim brojem. Da bi nam kaj tacega mogoče bilo, treba je, da nam vsi dozdanji naročniki zvesti ostanejo, ter nam vsak dozdanjih naročnikov še po jednega novega pridobi. Letos smo toliko bolj potrebni požrtovalnosti naših starih gg. naročnikov, ker nam je v pretečenem letu nemila smrt precejšno število naših zvestih naročnikov pobrala. Z Božjo pomočjo gremo na delo ter upamo, da se nam „Vrtec“ tudi v novem letu ohrani.

Zatorej podvizajte, naročiti se na „Vrtec“, ki za vse leto stoji samó 2 gl. 60 kr., a za pol leta 1 gl. 30 kr. — Naročnina se najhitreje in najceneje pošilja s poštnimi nakaznicami (Postanweisung), ki se na vsakej pošti dobé.

Uredništvo „Vrtčeveo.“

mestni trg, št. 23 v Ljubljani.

Vsem našim častitim naročnikom srečno in veselo novo leto Bog daj!

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčeveo.“ mestni trg, štev. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.